

SKAL VI HAVE LÆREBØGER I MUSIK?

Anna-Lise Malmros:

Om Musik

En introduktionsbog.

Hans Reitzels Forlag, 1978

Pris: 69.50

Anna-Lise Malmros skriver i sit forord at bogens formål er at:

"supplere udbuddet af bøger til undervisningen i emnet musikkens samfundsmæssige betydning, samt at give en indføring i nogle af musikkens begreber og fagudtryk." (p.7)

Det er et formål ingen kan benægte relevansen af, vi mangler i høj grad lærebogsmateriale i dette område og for den sags skyld i alle andre områder musikkens fag kan og skal beskæftige sig med. Men intet er vel lettere end at skrive gode formålsbeskrivelser, noget andet er at fylde dem ud. Det er ikke lykkedes i dette tilfælde og jeg skal i det følgende vise hvorfor jeg mener det.

ALM's bog består af 10 afsnit, der hver har en hovedoverskrift og en række underoverskrifter f.eks.:

Hvordan laver man musik?

Musik komponeres - Musik improviseres - Modtagerne betyder også noget - Musikkens ekstraudstyr: Om GRAMEX og NBC - og mest om KODA.

Bogens andre hovedoverskrifter er: Hvad er musik?

Hvad består musikken af? Den traditionelle opdeling i musikken. Når børn synger. Når kvinder synger. Når de spiller klassisk hos dyrlægen. Om kreativitet - inden for skolens rammer. Beat-musik. Nogle musikanalyser og nogle eksempler på de sammenhænge musikken indgår i.

Som det fremgår berøres mange emner og der er ingen direkte sammenhæng mellem de forskellige afsnit. Det der ifølge forordet binder bogen sammen er dens grundsynspunkt:

"at hvert enkelt stykke musik ses i sin samfundsmæssige funktion." (p.7)

ALM skriver at det ikke er en lærebog i traditionel forstand

"dertil er den - blandt andet med det formål at fange opmærksomheden - undertiden for utvetydig, og i hvert fald meget lidt interesseret i den form for objektivitet som udelader engagementet" (p.7)

Man må indrømme at bogen er utraditionel og at den fanger opmærksomheden, men utvetydighed og engagement i den form den findes her lader ofte læseren i stikken fordi der ofte ikke argumenteres for de fremsatte påstande og det betyder at læseren afskæres fra en stillingtagen på et rimeligt grundlag. Lad mig give et par eksempler:

I afsnittet "Musikken virker" skriver ALM:

"Eksempler er Mao-Kinas næsten-forbud mod klassisk vesteuropæisk musik: Dette er motiveret ud fra musikkens manglende funktion og dekadence. Et andet eksempel er Østeuropas meget forbeholdne holdning over for beat- og rockmusik. Det sidste er ophævet med den mere åbne holdning over for Europa og den klart erklærede konkurrence på-lige-fod med USA og Europa. Det førstnævnte forbud i Kina bliver sikkert også snart ophævet nu efter Mao's død. (p.10)

Rigtigheden af ovenstående bekræftes eller sandsynliggøres ikke på nogen måde og læseren kan ikke tage stilling til de oplysninger der ligger til grund for påstandene.

I afsnittet "Musikken komponeres" skriver ALM om tolvtonemusik:

"Det er en form for musik, som befinder sig på et meget højt abstraktionsniveau. Den er meget vanskelig at forstå og der er ikke så frygtelig mange mennesker, som er interesserede i tolvtonemusik" (p.27)

Det forekommer mig at være i høj grad opædagogisk i en lærebog at skrive sådan. Hvem vil vel starte en time med at sige: "I dag skal vi høre tolvtonemusik. Det er noget lort som ikke ret mange mennesker gider høre på". Det er ikke et spørgsmål om ALM har ret eller ej men om man skal give al slags musik en chance og ikke på forhånd afskære interessen. Det er et gennemgående træk i bogen at den klassiske musik lægges for had til fordel for den improviserede rytmiske musik. Men det er efter min mening en misforståelse at udbredelsen af kendskabet til den rytmiske musik i teori og praksis skal ske samtidig med en total forkastelse af den klassiske musik. Meget få områder eller genrer kan på forhånd afskrives som håbløse at beskæftige sig med ligesom ingen stofområder eller genrer legitimerer sig selv. I alle tilfælde er det måden man gør det på der er afgørende.

Som sagt er fremstillingen egnet til at fange opmærksomheden, men det er desværre kun hos de der i forvejen har kendskab til de berørte områder. Provokationer tjener ofte til at sætte tanker igang hos læseren og er som sådant et glimrende virkemiddel, men en forudsætning må være opfyldt og det er at der skal være en viden der kan aktiviseres, perspektiveres og provokeres. Bogen er tænkt som lære-

bog for gymnasium og HF og elever her har i al almindelighed ikke viden nok til at kunne "værdsætte" provokationerne.

Når man skal skrive en bog om musik for gymnasie- og HF-elever er det meget vigtigt at man kan skrive forståeligt. Enhver universitetsstuderende mister hurtigt evnen til at udtrykke sig så andre mennesker kan forstå det og enhver gymnasielærer kender problemerne med at forklare de mest "enkle" fagudtryk så eleverne kan forstå det. ALM har forsøgt at skrive forståeligt, men som det vil fremgå af det følgende er det ikke lykkedes.

I afsnittet "Musikken komponeres" bliver der brug for at skelne mellem takt og rytme og det sker på følgende måde:

"Vi begynder med en negativ definition: Rytmen har ikke på forhånd fastlagt nogen forskel mellem slagene. Takten er det, at der er forskel på slagene, og at den er fastlagt på forhånd. Altså: Hjerteslaget er en rytme, og metronomen er også en rytme - men en mekanisk, hvor hjertet er en organisk rytme. Derimod angiver det 4/4 (undertiden skrevet "C") som står først i musikstykket, takten. I f.eks. en 4/4 har de fire slag principielt tydeligt graduerede betoning: 1. slag er det mest betonedede, så kommer 3., så 2., og så 4.. Altså: takten er en konstruktion, som er udviklet i den komponerede musik. Der findes ingen "organisk" takt. Det normale er en "musikalsk takt", en der fungerer i et musikstykke. Der kan også findes en mekanisk takt. F.eks. i den rytmeboks, som findes i el-orglet..... Helt umuligt bliver det først, når det kulturelle lag kommer på: når det hele skal passes ind i en musik, som styres af takt og ikke af rytme. Stort set benytter man sig nemlig ikke af begrebet rytme i den klassiske musik, hvorimod man gør et stort nummer ud af takten" (p.28-29)

Hvis ovenstående var skrevet af en 2.G elev der havde fået til opgave at definere begreberne takt og rytme ved hjælp af Aschehougs musikleksikon ville

jeg se det som et positivt, men ikke særlig vellykket forsøg. Men ALM er universitetsuddannet og burdevære istand til at definere begreberne rigtigt, og selvom definitionen blev lidt sprogligt knudret ville det være at foretrække frem for en gang nedladende musiktoretisk babysprog.

ALM skriver i forordet at hun ikke har fået alt det med hun gerne ville. Det er et problem der altid er aktuelt, men i dette tilfælde synes jeg at hensynet til bogens størrelse skulle vige for hensynet til et rimeligt antal oplysninger. "En kort historisk oversigt over beatmusik" på 2 sider lover selvføl-

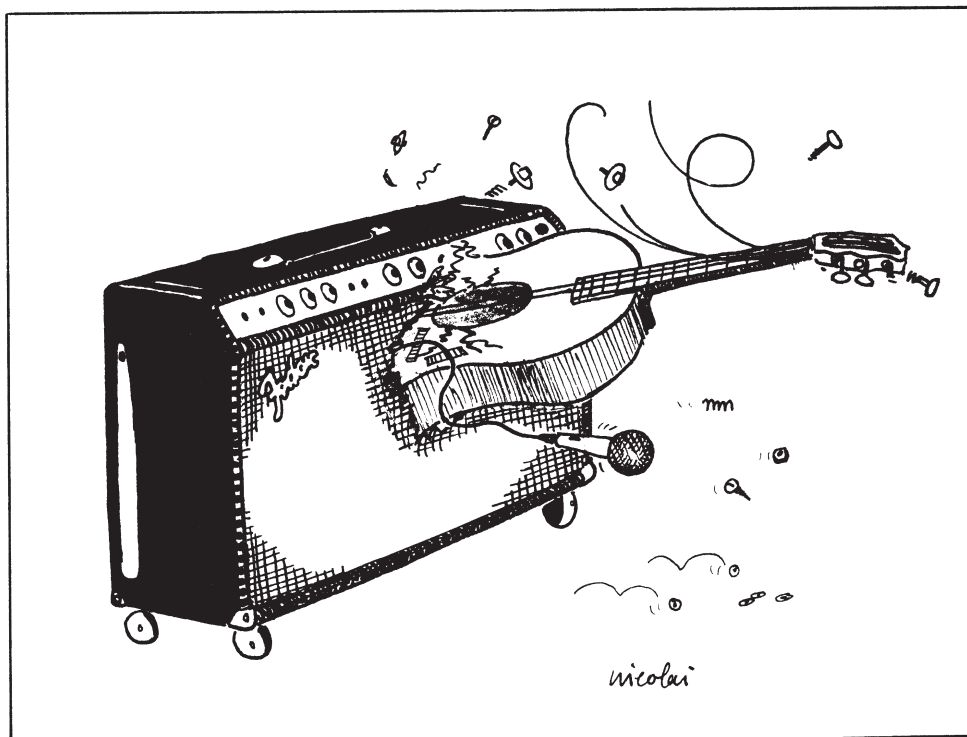
gelig ikke mere end den kan holde, den gør efter min mening mere skade end gavn, ligesom 4 sider om kvinder og musik er for lidt og i øvrigt overraskende lidt i betragtning af ALM's tidligere viste interesse for emnet. Afsnittet forekommer mig ikke at være særlig solidarisk, men det kan andre måske bedre bedømme.

Afsnittet "Når børn synger" er godt. Der er mange iagttagelser af "musikken" i børns sprog og af den form for oprør der findes i børnenes selvopfundne tekster tilremser og allerede kendte børnesange. Det ligner iøvrigt de iagttagelser Svend Nielsen

Fra bogens ordliste s.150-51:

"Elektrisk guitar"

Oprindelig er det en almindelig guitar, som sendes igennem en forstærker med en lille mikrofon på guitaren, som optager lyden.

har gjort og som behandles i hans artikel i dette nummer. Det kan umiddelbart forekomme fjernt fra den gymnasiale hverdag at snakke om børns musik, men jeg synes ideen er god fordi den lægger op til at gøre iagttagelser i ens hverdag og man kan måske ad den vej lære eleverne at lytte mere aktivt end de fleste har for vane.

Afsnittet "Når der spilles klassisk hos dyrlægens" handler om amatørmusikkens anvendelse og funktion. Der fokuseres lidt ensidigt på den musikudøvelse der foregår i dyrlægemiljøer og på de begrænsninger der er for "almindelige mennesker" i forhold til den musik. Det modsatte billede ville tegne sig hvis man fokuserede på den folkelige korbevægelse f.eks, men afgørende er at det er vigtigt at man tager amatørmusikken under behandling i en sammenhæng som denne.

Det er ikke muligt at nævne alle de ting der ikke er lykkedes i bogen, så ville anmeldelsen blive li- så lang som bogen selv. Jeg mener at den er så mis- lykket at den aldrig burde være udsendt. ALM skri- ver i forordet at der ikke er nogen streng systema- tik i bogen. Det er rigtigt. Men hvorfor er der ik- ke det? Hvis det er udtryk for en principiel hold- ning, at manglende systematik er fremmede for ind- læring f.eks. ville det være interessant at høre lidt mere om det. Men det er måske bare en eftererra- tionalisering, forord skrives jo som regel efter at bogen er skrevet, og så kan man jo forsøge at be- grunde det makværk man har lavet og lade det frem- stå som om det hele tiden har været tanken at så- dan skulle det være. Det kan iøvrigt undre at Reit- zel har villet udgive bogen. Det kan selvfølgelig skyldes at der netop i denne tid er stor efter- spørgsel på bøger om musik til skolebrug. Fagets kri- se skyldes efter nogens mening at der ikke er lære- bøger, pensum og eksamen og derfor er der salg i

alt hvad der har med musik og skole at gøre. Hvis man er ved at drukne griber man efter selv det mind- ste stykke træ. Man kan vel ikke bebrejde forlaget at de udgiver revl og krat i en sådan situation. De- res primære interesse er at sælge og tjene penge men man kan mane til besindighed hos de musikfolk der går med planer om at skrive lærebøger til gym- nasium og HF. Netop fordi der aldrig er skrevet e- gentlige lærebogssystemer i dette fag vil enkelt- stående udgivelser nemt komme til at svæve frit i luften. Jeg vil gerne opfordre til en debat om øn- skeligheden af "lærebogssystemer" og i givet fald også om indholdet i sådanne. Jeg mener vi tjener sagen bedst ved at drøfte problematikken grundigt og ikke over hals og hoved flikke noget sammen som ingen kan være tjent med.

Indlæg, kommentarer og forslag om lærebøger i vi- deste forstand er meget velkomne. I MODSPIL nr.5, der har musikfaget i gymnasiet som tema, vil vi tage problemet op på baggrund af forhåbentlig man- ge indlæg.

Lars Nielsen